

Kertomukset päivittäisviestinnässä

Arkisen kanssakäymisen sisältämän sananvaihdon erittely sisällöllis-funktionaalisiin jaksoihin ei ole helpoimpia tehtäviä. Tulokset ovat tulkinnanvaraisia eivätkä yleispäteviä. Auli Hakulinen on työryhmineen päätenyt tutkimusaineistonsa analyysissa 9:ään funktionaaliseen kategoriaan (1989, 53–). Yksi selvimmin erottuvista vapaan keskustelun diskurssifunktioista on kertominen, jolle annetaan labovilainen selitys (ma., 55). Jos epämuodollisessa päivittäisviestinnässä ei olisi lainkaan kerrontaa ja turvaututtaisiin pelkästään esittämiseen tai kommentointiin, edustaisi keskustelutyyppejä ääriä: varsin kiihkeästä interaktiosta.

Esitän empiirisiä tuloksia arkidialogin kertomuksista. Aineistoni pohjalta selviää pieneltä mutta ehkä oireelliselta osin kerronnan ja kertomusten asema päivittäisviestinnässä. Kuka kertoo, milloin ja miksi? Montako kertomusta keskimäärin sisältyy suomalaisten päivään? Mistä erot syntyvät? Jälkimmäinen aineisto on aivan tuore; se perustuu kuuden opiskelijan osallistuvan havainnoinnin keinoin tekemään tarkkailukartoitukseen heterogeenisistä tilanteista. Pääaineistona on v. 1971 tekemäni vuorokausinauhoitus.

1. 1970-luvun maalaiseläjien kertomukset

Lounaissuomalaisen maanviljelijän vuorokausinauhoitus (ks. Suojanen 1993; 1995; 1996) on nauhoitettuna aineistona luotettava; juuri mitään ei päässyt tutkijalta karkuun niistä tilanteista, joissa pääinformantti ”esiintyi”. Hän oli liki 70-vuotias mies (Jussi), jonka yhteistyöhalukkuus ja lupsakkuus mahdollisti koko hankkeen toteutumisen. Vaimo Liisa oli vastahakoisempi, mutta yhteentörmäyksiltä vältyttiin. Seurasin Jussia kenttänauhuri olalla sisaren (Tyne) luo, traktorin korjaukseen, kauppaan, puintikeskusteluihin jne. Kyseessä oli ns. mukaosallistuva (Fink 1955) kenttätutkimus, jossa olin selvästi vieraana mukana; en kätkenyt nauhuriani, mutta en myöskään aktiivisesti ilmaissut tarkoituspäätäni. Nauhoitus on spontaani ja aito siinä mielessä, että tapahtumat seurasivat toisiaan informanttien ehdoin.

Tutkimuspäivä jakautuu tilanteisiin. Voidaan keskustella siitä, muodostuvatko tilanteet ennalta vai synnyttääkö diskurssi ne (Karvonen 1995, 547). Tässä tapauksessa ryhmittelyprosessi on kaksisuuntainen. Oman kokemukseni ja kulttuurikompetenssini perusteella saatoinkin suorittaa tilannejaon jo ennen kuin syvällisempi diskurssin tarkastelu oli tehty. Pidän tilannejakoa tarpeellisenä työkaluna selvitetessä eri tilannetyyppien, tilanteiden ja sanaston suhdetta (Suojanen 1996). Myös kerronnan tutkimuksen kannalta sillä on merkitystä. Jaon pääkriteereinä olivat puhetapahtumien osanottajien ja fyysisten paikkojen vaihdokset; tutkimuspäivän tilannekartta muistuttaa aika paljon klassisen draaman jakamista näytöksiin ja kohtauksiin, joiden väliin jää siirtymiä. Käyttämäni perusteet olen sittemmin löytänyt melko samantapaisina Richard Baumanilta (1986, 4).

Laadullis-funktionaalissa ryhmittelyssä tilannetyyppien episodit jakautuvat perheen sisäisiin, persoonallisiin tilanteisiin, sekä sellaisiin, joissa sosiaalinen, kollektiivinen puoli on etualalla. Päivässä on samanlaisina toistuvia rutiinitilanteita ja sellaisia, jotka eivät ole ajallisesti, paikallisesti tai muutoin ennalta tiedossa. Nimitän näitä uniikkeiksi. Nauhoituspäivään sisältyi onneksi paljon muita kuin tavanomaisia haastattelua muistuttavia (ateria)keskusteluja, siis myös työtilanteita. Jussin traktoriin oli tullut vika, mikä kovasti vaivasi häntä tuloiltana. Naapuri oli ammattimies ja niinpä heti aamulla päästiin korjaustyöhön. Viljankorjaamista varten varattu leikkuupuimuri rikkoontuu sekini ja näin sain nauhoitetuksi myös pari usean miehen työtilannetta, joihin ilmaantuu innokas kertoja (Heikki). Nämä olivat uniikkeja sosiaalisia työtilanteita. Esimerkkeinä persoonallisista tilanteista ovat viljasäkkien korjaaminen oman perheen kesken (uniikki) ja ruokailuhetket (rutiini). Kertomusten esiintyminen tilanteittain ja henkilöittäin (kertojat ja kertomusten määrät suluissa):

SOSIAALISET

PERSOONALLISET

RUTIININOMAISET

(Ateria)keskustelut (Jussi 8, Liisa 3)

UNIIKIT

(työtilanteet)

Talon pajassa (Jussi 1, Heikki 2)
Pellolla (Heikki 2)

Säkkejä korjaamassa (Jussi 1)
Sisaren luona (Tyne 5)

Kaiken kaikkiaan yhdessätoista eri päätilanteessa on kertomuksia, seitsemän tilannetta jää niitä vaille. Tilanteinen pääsääntö näyttää selvältä: Mitä enemmän intentionaalista, tulokseen johtavaa toimintaa, sitä vähemmän kertomuksia.¹ Narratiivit näyttävät asettuvan tilanteisiin, jotka ovat verbaalisia ja joissa

¹ Intentionaalisuudella ymmärrän sellaista tilannetekijää, joka vaikuttaa osallistujien suhtautumiseen kulloisenkin tilanteen päämäärään (*communicative goal*, Gumperz 1982, 166). Makro-

tapahutumien rytmi on verkkainen. Jos intentionaalisuus, esim. asiointi, siis vähentää kertomuksia, niin miten on työtilanteiden laita? Kertomuksia näkyy ilmaantuvan myös työtilanteisiin, jotka ovat puoliksi tai kokonaan ei-verbaalisia, mutta työn rytmin pitää olla sellainen, että se sallii tämän. Esim. traktorinkorjauksessa Jussi ja naapuri eivät juuri puhu mitään, saati kerro. Työ vaatii kaiken tarkkaavaisuuden ja keskustelu on sangen instrumentaalista²:

J: näist molemist?

Korjaaja: ei kon toisest vaa, siit toisest.

J: ei mittä näyt tulevak kyl vähät kulkis. siit tule ettippäi ja taappäi. jaa se on tost kohta se poik johro...o.

Korjaaja: se ny onki ihmeline. täytyk se vettäp pinnal?

(Traktorinkorjaustilanne.)

Tällaiseen fyysistä intensiteettiä vaativaan yhteyteen ei kertomus tunnu istuvan. Tauon aikana jää tilaa suulliselle ilmaisulle. Kun nauhoituksessa väkimäärä lisääntyy kuten pajassa leikkuupuimurin korjauksessa, tarjoutuu halukkaalle (lähinnä Heikki) mahdollisuus puhua myös työn lomassa. Kertomusta voidaan käyttää vaikkapa tilanteesta nousevana leikkisänä huomautuksena työkumppanin kiirehtimisestä:

H: sää taira ols sem(mo)nen ko se yks Valliauto äi ko, meil ol remontti tekemäs ja jät traktori leviäks ja, meinas lähtet tanseihi. mää sano ”ei mihkäs tanseihi lähretä et nyy tarvitan traktori laitta kunto”.

(20: Traktorin korjaajalla kiire tansseihin)

Kumpi on tärkeämpää kertomuksen ilmaantumisellem arki dialogin joukkoon: tilanteen yleinen luonne vai mukana oleva innokas juttumies? Näin asetettuna kysymys ei tunnu relevantilta, koska osallistujat juuri luovat vapaan tilanteen ilmapiirin ja kertojan esiintyminen voi muuttaa koko tilannekontekstin. Formaalisissa tilanteissa käyttäytymissäännöt sallivat viralliset kertomukset (saarnat, puheet); jos persoonallista esiintymistä ilmaantuu viralliseen ohjelmaan, kyseessä on häiriköinti.

1.1. Mikä on kertomus?

Kuten Hakulinen on todennut, ei ole aina mahdollistakaan erottaa toisistaan kertomusta ja kerrontaa (1983, 167). Olen Hakulisen työryhmän tavoin tur-

---

näkökulmasta voisi tällöin puhua yhteisistä, vakiintuneista konventionaalisista ja erikseen mahdollisesti sovitusta, *kollektiivisista* intentioista vastakohtana *persoonallisille* intentioille (ks. Suojanen 1994). Joskus intentionilla tuntuu tarkoitettavan vain tilannetta karakterisoivaa yleistä taustatekijää, joskus yksittäisen ilmauksen esiintymisen syytä. Intention laatu, vaikutusala ja luonne jää tavallisesti pragmaattisen kielentutkimuksen teksteissä epämääräiseksi.

² Käytän karkeaa tarkekirjoitusta, koska tarkemmalla transkriptiolla ei tämänkertaisen aiheen kannalta ole ratkaisevaa merkitystä. Erisnimiä on tarpeen vaatiessa muutettu tai käytetty vain alkukirjainta. Puhujiin viitataan etunimen alkukirjaimella (L = Liisa, J = Jussi, T = Tyyne, H = Heikki, M = kirjoittaja).

vautunut tässä yhteydessä labovilaiseen määritelmään kertomuksesta ja erityisesti sen sisältämään ajatukseen toisiaan kronologisesti seuraavista jaksoista (Labov 1972, 359–). Kaksi muuta kerronnantutkimuksen auktoriteettia ilmaisevat asian seuraavasti: ”Narrative is the representation of **at least two** real or fictive events or situations in a time sequence, neither of which presupposes or entails the other” (Prince 1982, 4); ”Stories and past time reports are specific, affirmative, past time narratives which tell about a series of events which took place at specific unique moments in a unique past time world” (Polanyi 1989, 17). Livia Polanyin laajempaan määrittelyyn sisältyvää ”onnistuneen” kertomuksen ajatusta, mm. konventionaalista rakentumista ja pääidean olemassaoloa en ole ottanut lukuun. Myöskään Labovin määritelmän sisältämiä hyvämuotoisen kertomuksen kaikkia vaiheita (abstrakti, orientaatio, ristiriitatilanne, arviointi, ratkaisu, kooda) voi vain harvoin edellyttää arkikeskustelun kertomukselta, kuten Gillian Bennett (1986) toteaa. Kertomukseksi luetaan tässä siis yksinkertainen ”peruskertomus”, joka toistaa yksittäisen tapahtuman ja joka on erotettavissa omaksi kokonaisuudekseen muusta diskurssista. Tarkastelen seuraavassa lähemmin kertomuksen rajausongelmia.

Ehdot täyttävä on esimerkiksi seuraava kertomus, jonka arviointijakso kestää tavallista pidempään:

J: kyl minä olin täsä, yhren kerran ko mentti I:hin ni, ajetti yhre laevan kyljel ja olis sa..., ollu nin kallist nelikymment markka,

M: jaaha.

J: olis tullu, -- siin neekerei ja mitä siin oli mut, käski vaa ajat viärehe vaa näytivät taka (kohti) et -- sint toise paatti ja see seisos Uurenkaupunki erustal --.

M: jaa jaa.

J: [Nauraa.] ja, ja, Kalle sano ett-ei niim pali maksetas sentäs [naurahtaa].

M: mm-mm.

J: se oli jotta vissyy taik mitä se ol.

M: mm, mm, aika kallist se oli (sit).

J: juu se ol meinate em mää luuli ens vaa et, kympin taik kaksykymppi

M: mm-m.

J: ei tom(mo)nenka, olik se, viistoist markka (taik mitä) [hiljaa].

M: joo-o, joo, sil saa jo kaupastakki.

J: nii, no nii

M: neljäkympil aika hyväm

J: nii

M: (puteli).

J: see, Kalle meinas ett-ei hän ost (ni-et) se kaupap paljo enemät maksa.

(2: Viinanhakumatka)

Määritelmien mukaan kertomusten joukosta jäävät pois geneeriset (”Minnulla oli tapana”) huomiot sekä yksinkertaiset menneen ajan toteamukset, jotka nekin toki ovat narratiivisia jaksoja:

L: ja mull ol eilä jaa semmost kiirut ko, koeti marjoi noukki, puskest ja, täyty huomenki viäl noukkia ja mennän tiistä mennä Rauman toril myymä.

Hieman hankalammin tulkittava on sellainen jakso, jossa episodit kylläkin ovat aikajanalla peräkkäisiä mutta ovat kaukana toisistaan ja kuuluvat selvästi eri tapahtumiin:

L: toin koirampeni viäti sin (ja)

J: niin toi o siält kotosi. *siält toi tuattii ja*

M: jaa jaa.

J: *nii sit annettii yks, penik takasi.*

Rajatapauksena voinee pitää seuraavaa jaksoa, joka kelpaa esimerkiksi myös autenttisen diskurssin äänitys- ja tulkintavaikeuksista, kun puheenvuoron sisällöstä ja puhujan ääntämyksestä ei millään saa selkoa. Puhuja antaa ensin koko tapahtumasta abstraktin, johon sisältyy kaksi todellista ja peräkkäistä tapahtumaa. Näistä jälkimmäinen (pyyntö) selittää toiminnan (kylään menon). Jakson seuraava tapahtuma (*O:n väkit tulit tän*) esitetään syynä eikä olennaisena kertomusta eteenpäin vievänä elementtinä.

J: *mää meni ehtost tonk K:l ko, se käsk sin tuls siin ehtost,*

O:n väkit tulit tän ni ei sunka se arvant tult (tän).

(mää sano et tuls --), ehtost ku, aamuste jo sitä, traktori

M: mm-mm,

J: korjatti ja, *mää meni sins sit.*

Tämän aineiston perusteella näyttäisi vallitsevan jatkumo: toisessa päässä ovat hyvin yksinkertaiset menneen ajan aikamuotoon sijoitetut lausumat, kun taas toisessa päässä ovat hyvämuotoiset kertomukset, jotka sopii listata konventionaalisten genrejen kuten kronikaattien ja vitsien joukkoon:

H: kun tuas joskus S. ko astuttel, orin kans tamma ja höpis sii viäres sit tota et "koit tulk kunto koit tulk kunto koit tulk kunto" [naurua], ja muija kuulustel jonku aika ja sa(-et), "tulekkos sää sit ai niin kunto", [rämäkkää naurua]. S. lakkas höpsemästä oril et "tulk kunto". (9: Hevosta astuttamassa.)

Tämäntyyppisissä "valmiissa" kertomuksissa voi monologimuoto olla välttämätön, jolloin kertomus erottuu paremmin ympäristöstään (vrt. Bennett 1986, 418), mutta tavallisimmin kertomus nivoutuu muiden osanottajien jopa täysin erillisten repliikkien joukkoon:

J: enkä mää mittän ko, kiussa tei sil ni s-ei sin-ol asia. [Naurua]. -- se ol nii ahne olevannas (semne), -- tehr kaikki, leikei (sil),

M: joo.

L: *Peni, tulk kattoma.*

J: maa...maamit kiusas viäl maamit sanos ko

L: *katot tuall-on koer, tuall-on koer*

J: se ens siin, rähis, ja maamit sanos sik ko, se ossa mitatti et toi noi, maa loppu keske mää sano et "nostakka jyvityst [nauraa] kyl piissa", meinatti saar se huutama. [Naurua.] semnen kurene se N. et, se joka sillo ol maamittar (et), käve K:lla.

(4: Perinnönjakoerimielisyys.)

Seuraavaan luetteloon olen koonnut tiedot edellä olevin perustein kertomuksiksi luokittelimestani jaksoista kertojittain, tilannetyypeistä, kertomuksen kuluessa käytettyjen kaikkien vuorojen määrästä sekä kertojan käyttämien saneiden määrästä.

Kertomus	Tilanne	Vuoroja	Kertomuksen pituus saneina
Jussi:			
1. <i>Traktor rupes pränkkämä</i>	ateriakeskustelussa	16	250
2. Viinanhakumatka	ateriakeskustelussa	16	109
3. <i>Tääl on käyny niit haastattelijoit</i>	ateriakeskustelussa	9	109
4. Perinnönjakoerimielisyys	ateriakeskustelussa	7	73
5. Koira karkasi perään	iltakeskustelussa	19	158
6. Armeijan juoksukilpailussa	ilta(televisio)keskustelussa	9	114
7. Armeijan uintikilpailussa	ilta(televisio)keskustelussa	10	146
8. Traktorin mäkistartti [1:n toistoa]	keskustelussa työtilanteen lomassa	6	80
9. Traktorikorttia suorittamassa	säkkejä korjaamassa	15	88
10. Vihtorin tappurissa	talon pajassa	27	120
Liisa:			
11. Ville ja magnetofoni	iltakeskustelussa	22	142
12. Tytärkin pääsi itkun voimalla kouluun	aamupäiväkeskustelussa	11	165
13. <i>P:lä flik käve oven takan</i>	ateriakeskustelussa	5	46
Tyyne:			
14. Selman kuolema	sisaren luona	10	73
15. Naapurivanhuksen taskukellon korjaus	sisaren luona	5	189
16. Naapurivanhuksen rannekellon k.	sisaren luona	1	72
17. Naapurivanhuksen herätyskellon k.	sisaren luona	14	283
18. <i>Mikkola Leena men tiarottomaks</i>	sisaren luona	9	185
Heikki:			
19. Hevosta astuttamassa: vitsi	talon pajassa	1	52
20. Traktorin korjaajalla kiire tansseihin	talon pajassa	3	61
21. Seksuaalivitsi	pellolla	1	100
22. Laiha naapurivanhus tuulen armoilla	pellolla	9	101

Diskurssifunktion alkamisen ja päättymisen määrittely saattaa tuottaa hankaluutta. Kertomukset ovat tässä suhteessa helpoimpia, koska niillä usein on etiäinen ja koska ne selvästi eroavat ympäristöstään jo menneen ajan tempuk-sensa perusteella. Sen sijaan voi olla vaikea erottaa, milloin on kyseessä yksi ja sama kertomus, milloin taas on kyseessä useampia peräkkäisiä kertomuk-sia. Tyyne kertoo naapurivanhuksen kelloihin liittyvistä pakkomielteistä, mutta niistä syntyy kuitenkin kolme eri kertomusta (15–17) lähinnä tauotuksen ja rakenteen takia: jokainen kelloepisodi on oma kokonaisuutensa. Liisan kerto-mus Villestä ja magnetofonista (11) on sekin katkonainen ja voisi tiukan tul-kinnan perusteella sisältää kaksi erillistä kertomusta, mutta siinä taas olen tehnyt sisällöllisin perustein sen ratkaisun, että kyse on vain yhdestä.

Näin määritellen kertomusten määrä on siis yhteensä 22 ja tuskin ylittää minkään tulkinnan mukaan 25:tä. Kertomuksien aikana käytettyjen vuorojen määrä on 225, mikä on 3,3 % kaikista päivän aikana nauhoitetuista noin 6850 vuorosta.

1.2. Kertojat ja kertomisen syyt

Vaikka eri puhujia nauhoissani on yhteensä 20, vain neljällä heistä on kertomuksia. Tämä johtuu osin siitä, että nämä neljä kertojaa ovat eniten äänessä. Muut osallistujat tavataan lyhyehköissä sosiaalisissa tilanteissa, joihin kerontaa ei juuri voi mahdollistaa. Kaksi kertojista (Tyne ja Heikki) vaikuttavat muita lahjakkaammilta, mikäli lahjakkuudella tarkoitetaan kykyä tuottaa perinteen kannalta hyvämuotoisia kertomuksia ja kykyä ilmeikkääseen esiintymiseen. Tätä ilmentävät kertomuksen aikana tuotetut vuorot. Jussin ja Liisan kertomusten aikana vuorojen keskimäärä on huomattavasti suurempi (noin 13) kuin Tyynellä ja Heikillä, joilla luku on puolta pienempi (8, 4). Jälkimmäisten kertomukset ovat siis lähempänä monologia; he ovat voineet vangita kuulijoidensa mielenkiinnon niin, että palaute- ja muita "häiritseviä" vuoroja ei kertomuksen aikana ilmaannu kovinkaan paljon. Heikin kertomukset ovat sanemäärältään lyhyitä mutta intensiivisiä, Tyynen taas selvästi pisimpiä, mikä vahvistaa arviota hänen kyvystään pitää puheenvuoro hallussaan.

Kuten arvata saattaa, kyse on useimmiten persoonallisista narratiiveista, henkilökohtaisista kertomuksista (Virtanen 1982, 171–). Kertojan motiivitausta vaihtelee: hän voi yrittää opettaa, varoittaa, moittia, todistella tai pelkästään huvittaa, mitkä kaikki seikat vaikuttavat esitykseen ja kertomuksen valintaan (Siikala 1990, 30). Hakulinen (1983, 172–173) on viitannut minäkuvan vahvistamiseen, mistä Jussin ja Liisan kertomukset ovat oiva esimerkki (mm. kertomus 7: "Armeijan uintikilpailussa", jossa kouluttaja erehtyy pitämään Jussia hyvänä uimarina; kertomus 12: "Tytärkin pääsi itkun voimalla kouluun", jossa Liisa kertoo sinnikkyydestään). Kyse on siis itseilmaisusta, jossa kertoja nähdään positiivisessa valossa. Tyynen tarkoituksena on pitää yllä seurusteluinteraktiota ja Heikin kertomukset taas syntyvät kertomisen ilosta ja ovat tavallaan geneerisempiä, sopivat esitettäväksi muuallakin ja ovat siis kollektiivitradiitiota lähempänä. Jatkumolle erityyppiset kertomukset ja kertojat asettuvat seuraavasti:

ahtaasti persoonalliset kertomukset		perinteiset kertomukset
Jussi ja Liisa	Tyne	Heikki

Anna-Leena Siikalan mukaan (1990, 23) arkidialogiin pujahtavat lyhyet traditionaaliset kertomukset eivät juuri eroa silloin tällöin esiin tulevista hen-

kilökohtaisista kertomuksista. Oma aineistoni ei riitä tämän seikan käsitteelyyn, mutta näkisin tässäkin jatkumon: uudet ja kristallisoitumattomat kertomukset ovat sen toisessa ääripäässä ja toisessa usein kerrotut persoonalliset kronikaatit, joista osa on voinut jo tulla tai myöhemmin tulee kollektiivitradiitioon (toistuvista henkilökohtaisista kertomuksista ks. Kaivola-Bregenhøj 1988).

2. Nykyperheiden kertomukset

2.1. Lähtökohdat

Joulun aikaan v. 1995 kuusi Tampereen yliopiston suomen kielen opiskelijaa teki kenttätönsä tarkkailemalla elämänympäristöään kerronnan näkökulmasta.³ Antamani instruktion mukaan tavoitteena oli osallistuvan havainnoinnin ja muistiinpanotekniikkojen keinoin kirjata viiden päivän aikana ryhmän jäsenten päivittäin tuottamat kertomukset: kertojat (kuka kertoo?), kertomuslajit (persoonalliset, omakohtaiset kokemukset, mediasta lainatut kertomukset), kertomusten laukaisumekanismit (kuka tai mikä antaa impulssit, assosiaatiot, spontaanisuus), kertomusympäristö (työtilanne, keskusteluhetki), kertomusten sisältö ja muoto (aihe, juoni, ovatko fragmentaarisia vai hyvämuotoisia). Edelleen oli mukana ohjeita tilanteiden analysoimiseksi sekä kertomuksen määrittely edellä kuvaamalla tavalla.

2.2. Saalis

Yksi töistä ei olosuhteiden vuoksi toteutunut ohjeen mukaisesti mutta sisältää kiintoisaa materiaalia seurakunnan jouluateriasta, jossa kerronta nivoutui myyttisen seurakuntalaishahmon ympärille ja herätti yhä uusia kertomuksia miehen otteista sen jälkeen kun yksi osanottajista keksi valita tämän otollisen puheenaiheen:

A: No ennen se oli tuo kirkollinen elämä muutenki eri lailla kun nykyjään. Tuli vain tässä mieleen. Muistaako teistä kukkaan, tai onko kuullu puhuttavan siitä Virtasen Erkistä?

B: Joo! Erkki se tiesi kaapin paikan. --

Seurueen istumajärjestys ja kertomusten purkautumisjärjestys kuvastavat tämän yhteisön hierarkiaa:

³ Harjoitustyön tekijät ovat Heli Hinkkanen, Annaleena Jalava, Kirsi Laiho, Anna Nykänen, Aino Nyman ja Tarja Sinisalo, joita kiitän. Tutkimuksesta ovat informantit yhtä työtä lukuun ottamatta tietoisia, mutta viittaavat silti raporteihin Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen arkistonumeroilla (K1–K6), jotka eivät vastaa tekijöiden aakkosjärjestystä. Raporttien sisältämiä erisnimiä on muutettu.

Jouluateriaalla jokainen sai valita oman paikkansa. Tästä vapaudesta huolimatta paikanvalinta tuntui noudattavan jonkinlaista kaavaa: naiset hakeutuivat seinän puolelle, miehet puolestaan pitopöydän puoleiselle penkille. Tätä tärkeämmäksi muodostui kuitenkin eräänlainen keskustelu- ja kerontajärjestys. Keskustelun aloittajat ja johtajat, ns. varsinaiset kertojat, hakeutuivat pöydän päihin, kun taas ryhmän hiljaisemmat jäsenet, keskustelun ”myötäilijät”, istuivat pöydän keskiosissa. Roolijako oli selvä: keskustelun neljä varsinaista kertojaa ottivat esille aina uuden puheenaiheen, aloittivat kertomuksen, jota muut sitten kommentoivat. Keskustelu kulki siten kuin laidoilta keskelle. (K3)

Tarkkailtavaksi ryhmäksi tuli kaikissa muissa kenttätöissä perhe tai perheeseen verrattava ryhmä. Loma-aika antoi tähän hyvät mahdollisuudet, vaikka värittikin osin tuloksia, koska pyhisin oltiin tavallista enemmän yhdessä ja vastaanotettiin myös vieraita. Tämäntapaisessa tutkimuksessa ei ulkoisia olosuhteita voi etukäteen määrätä eikä edes oikein ennustaa, joten lopputulos on tietenkin hyvin heterogeeninen. Kenttätutkijoiden havainnot kertomusten esiintymisedellytyksistä ovat toisaalta varsin monipuolisia, joten käytän seuraavassa melko runsaasti näitä ensi käden havaintoja suorina lainauksina.

Kertojaksi sopii ilmiselvästi kuka vain: isovanhemmat, äiti, isä, eri-ikäiset lapset, puoliso, vieras jne. Kertomisen halu riippuu persoonallisuudesta; tilannetekijöistä taas riippuu, onko kertomiseen mahdollisuuksia. Kenttätutkija voi joutua muuttamaan ennakkokäsityksiään tuntemistaan osallistujista:

Tunnelma oli koko matkan ajan rento. Kaikki tunsivat toisensa melko hyvin eikä mitään jännitteitä ollut. Huomasin kuitenkin että Kallen ollessa hiljaa eivät muutkaan puhuneet. Yllätyin kuitenkin siitä, että hän kertoi tarinoita yhtä paljon kuin Matti, joka yleensä on aina äänessä. Annikki sen sijaan oli yllättävän hiljainen. Hän jutteli muuten aika paljon, mutta varsinaisia tarinoita hän ei yltenyt kertomaan. Pääasiassa hän lueskeli omissa oloissaan. Simo on luonteeltaan hiljainen. Nytkään hän ei innostunut kertomaan tarinoita. Ehkä hän myös arasteli Kallea ja Annikkia. Kuitenkin hänen tuloonsa innosti muita puhumaan tavallista enemmän. (K4)

Kertomuksen kuulijana on yleensä koko koolla oleva joukko. Jonkun voi tulkita kertovan lähinnä itselleen. Tuotteet ovat odotuksenmukaisesti valtaosaltaan persoonallisia kertomuksia, kuten vuorokausinahuoituksessakin. Kerronnan funktiona voi olla omakohtainen tarve raportoida jotain lähimenneisyyden tapahtumista, kuten seuraavissa:

Leena tuli ratsastamasta, kun muu perhe touhuili olohuoneen ja keittiön alueella. Leena ei edes vaivautunut riisumaan päällysvaatteitaan saati kenkiään, vaan marssi suoraan olohuoneeseen, silmäili ympärilleen varmistukseksi, ettei veljeni Marko ollut paikalla (Markolla on tapana kiusata Leenaa) ja sanoi: *Arvatkaa mitä tapahtui, kun mie ja Hanna mentiin tallille.* Leena odotti sen verran, että muut olivat kiinnittäneet huomionsa ja kertoi, että oli saanut ratsastaa suosikkihevosekseen Vikolla. Maastossa Vikko oli kuitenkin pillastunut ja Leena oli ollut tipahtaa satulasta. Hän oli kuitenkin selvinnyt takaisin tallille ehjin nahoin. (K1)

Aamulla ennen töihin lähtöä Erkki syö nopeasti aamiaisen, vaihtaa kanssani vain muutaman sanan ja lähtee. Klo 17–18 istumme keittiön pöydän ääressä juomassa kahvia. Kysymykseeni: ”No, mitäs teit tänään?” Erkki vastaa eräänlaisella kertomuksella päivän tapahtumista vanhempiensa luona: *Hit-sailin peräkärriä. Kannoin television autoon, se räjähti tänään. Se siitä korjaamisesta. Sitä telkkaria on kyllä katsottu. Aamutv:tä kuudesta yhdeksään ja iltapäivällä kolmesta iltakymmeneen.* (K2)

Me mentiin syömään Joutsassa yhdelle huoltoasemalle, sille, mikä on ihan siinä sen ison tien varrella. Siellä olikin tosi hyvät ruoat, vaikka aika kallista olikin. No, siellä oli sitten yksi perhe, jolla oli kaksi lasta, ja ne osti vain kaksi lasten annosta ja meni sitten ihan taakse istumaan. Annokseen kuului salaattipöytä, ja molemmat vanhemmat kantoivat sellaisia valtavia salaattiannoksia sinne niitten pöytään. Paikan omistaja meni niitten luokse ja sanoi, että heillä on olemassa erillinen salaattilautanen, joka maksaa kolmekymppiä. Silloin se muija sanoi, että eikös salaatti sisälly lasten annokseen, ja omistaja vastasi, että kyllä, mutta ei mikään lapsi syö noin paljon salaattia. Siihen muija vastasi että kyllä vain syö, esimerkiksi urheilevat lapset! Omistaja vaati vanhempia maksamaan salaattiannoksista, mutta muija sanoi, että viekää ne mieluummin vaikka roskikseen – ja omistaja vei! Sen jälkeen se muija valitti koko ajan suureen ääneen, kuinka oli saanut huonoa kohtelua, huusi lapsilleen ja miesparalleen, joka olisi halunnut itsekin jotain syötävää. ”Sä söit tukevan aamiaisen, kyllä sun sillä pitää pärjätä!” Mies oli muuten ihan hiljaa koko ajan: taisi olla vähän tossun alla. Mutta kyllä meitä hävetti niiden puolesta! (K5)

Tavallisin kerronnan syy tässä aineistossa on vapaaehtoinen sosiaalisen kanssakäymisen ylläpito, mitä perheen ja vieraiden kokoontuminen lomien aikaan edellyttääkin. Tämä taas johtaa muisteluksiin, jotka nekin ovat persoonallisia. Odotuksenmukaista on, että isovanhempien kanssa vietetyt päivät tuottavat juuri näitä, usein kertojan omakuvaa vahvistavia kertomuksia:

Näillä [isovanhempien] kertomuksilla on mielestäni hiukan sankarimainetta, lapsenlapsen sulhasen läsnäollessa kerrotaan mielellään ansiokkaita tai erikoisia ja huvittavia juttuja nuoruudesta. Ehkä tilanne huomenna on toinen, koska poikaystäväni lähti tänään. Kertomukset oli tarkoitettu siis hauskoiksi ja huvittaviksi jutuiksi ja myös ”ansioksi”. Sota-aiheiset kertomukset ovat edustava esimerkki ”ansiokerronnasta”.

Oli siellä joukoissa semmonen mies, joka ei moneen viikkoon saanut edes sokerinpalaa, kun se pelasi muonapakettinsa aina etukäteen, hävisi jollekin. Kerran siltä kysyttiin, että mistä rahasta se syö sammakon. 20 markkaa se otti ja söi sitten sammakon. Sammakko piti pahaa ääntä, huusi. Söi se hiiriäkin paljon. (K6)

Tietoisesti ohjelmanumeroksi kertomus muuttuu, kun muutoin omissa oloissaan viihtyvä isä puhkeaa kertomaan vieraille keskustelun vaimentues- sa: Niin tosiaankin tästä tulikin mieleeni – – . (K1) Kyseessä on tällöin jo sosiaalinen velvollisuus. Kerrontaan velvoittavaa tilannetta ei synny helposti kahden hengen perheessä tai erillistoimintojen yhteydessä. Myös ryhmän vaikiintuneisuus voi estää kerrontaa.

Heräämme varsin myöhään. Päivä kuluu hyvin rauhallisesti. Katselemme paljon televisiota, mikä yleensä tehokkaasti vähentää keskustelua ja kerrontaa. Jotkin tv-ohjelmat aiheuttavat mielipiteiden vaihtoa, mutta kerrontaa ei esiinny. Käymme myös hiihtämässä, jolloin koirat ovat mukana. Hiihtämisen aikana vähäistä keskustelua pääasiassa koirista, mutta ei kerrontaa. Loppuilta kuluu lukemisen ja television parissa ja olemme melko vaihteluita. Edes ruokailun yhteydessä ei kehity vilkasta keskustelua. (K2: kahden hengen perhe.)

Oli pitkiäkin ajanjaksoja, jolloin minkäänlaisia kertomuksia ei esiintynyt. Kukin oli itsekseen, eikä kertomuksille otollisia hetkiä syntynyt. (K5)

Päivien mittaan tuli useita pitkiä taukoja keskustelujen välillä. Se johtui siitä, että usein pelasimme korttia tai katsoimme televisiota. Tällaisten toimintojen aikana ei virikkeitä keskustelulle syntynyt. Ehkä olimme myös liiankin tuttuja. Usein kertojan ei tarvinnut kertoa koko juttua, sillä muut tunsivat tarinan jo parista sanasta. Oli myös vaikea päättää se, mitä käsittelee tarinaksi. Tämän vuoksi olen varmaankin kirjoittanut paljon ylimääräistä. (K4)

Kerronnan välittömänä kimmokkeena ovat erilaiset tilannetekijät, assosiaatiot, joskus toisen antama impulssi. Kertomuksia ilmaantui ruokailussa, autotarkkoilla, olohuoneistunnoissa, joulupuuhissa. Kertomus herättää kertomuksia. Median, lähinnä television vaikutus koettiin toisaalta keskustelua saati kerrontaa lamauttavana (ks. edellä K2), toisaalta sytykkeitä antavana:

TV-ohjelmien aikana, yleensä mainostauoilla, syntyneet kertomukset saivat sysäyksensä ohjelmassa esiintyneistä ihmisistä tai tilanteista, jotka toivat mieleen jotain vastaavaa omasta elämästä. Esimerkiksi, kun katsoimme videoilta elokuvaa Tosi valheet, jossa elokuvan lopussa Arnold Schwarzenegger ohjenta Jamie Lee Curtisille ruusun ja he tanssivat tulista tangoa, äitini huokasi: *Voi, Pekka ei ollut koskaan noin romanttinen!* Tämän jälkeen seurasi kertomus siitä, kuinka isäni ja äitini tapasivat lukion tanssiaisissa. (K1)

Televisio vaikutti kertomusten syntymiseen varsinkin nuorimpien tarkkailtavieni, Saken ja Mirkun kohdalla. TV:stä tuli jokin ohjelma tai sen välähdys, joka herätti kertomuksen, tai toi TV-ohjelman keskustelun aiheeksi. Toisaalta Tulimyrsky-elokuva toimi Mamman sotamuistelujen laukaisijana. Tämä oli mielestäni erityisen yllättävää, sillä en muista kuulleen Mamman koskaan aikaisemmin muistelleen sota-aikaa. Hälytyssireenin ääni elokuvassa riitti laukaisemaan muistot – aiheeltaanhanokuva ei mitenkään liittynyt sotaan. (K5)

Median vaikutus kerrontaan on lähinnä assosiaatioita laukaiseva. Vähemmistöön jäänevät suoranaiset referaatit, kuten seuraava:

Sirkka alkaa kertoa Alivaltiosihteeri-radio-ohjelman jouluohjelmasta. Hän aloittaa kysymällä Jatalta, kuunteliko tämä kyseisen ohjelman, joka oli Sirkasta ollut tosi hyvä. *Siinä haastateltiin Klaus Santasta ja tämän manageria Jorma Tarvajärveä. Santanen oli valitellut, että lama on vaikuttanut*

hänenkin työhönsä: tonttuja on pitänyt palkata mahdollisimman vähän. Santanen oli kertonut keikkakalenterinsa olevan nyt ihan täyteen buukattu ja harmittelutkin työnsä kausiluonteisuutta: olisi mukavampaa, jos keikat jakautuisivat vähän tasaisemmin ympäri vuoden! Sirkka sanoo ohjelmassa olleen monta muutakin tosi hyvää juttua, mutta en minä niitä nyt rupee kertomaan, se kuulostaa ihan tyhmältä. (K5)

Kerronnan aloitussignaaleihin (Schiffrin 1987, 15–16), etiäisiin, nämä informantit ja heidän tarkkailijansa suhtautuivat eri tavoin. Seuraavassa kaksi melko vastakkaista havaintoa, jotka vastaavat omia havaintojani. Jos tulossa on diskurssiympäristöstä poikkeava jakso saati traditionaalinen kertomus, vaaditaan selkeä aloitussignaali, kun taas ”vaatimattomimmat” persoonalliset kertomukset pääsevät esille hyvinkin huomaamattomasti:

Usein kertoja yksinkertaisesti aloitti itse kertomuksensa: tuli halu kertoa, ja kertomus aloitettiin. Aloituskeinoina toimivat esimerkiksi huudahdukset. *Voi että se Tapa rasittaa mua! Vitsi että oli kylmä! Et kyllä ikinä usko, mitä mulle eilen tapahtui!* jne., suorat puheenaiheeseen siirtymät: *Kyllä ne on sitten valtavia ne Vuokon koirat – – . Mä olin tänään pilkillä Pirttinielessä – – .* tai kysymykset: *Kerroinko mä jo siitä – – , Arvaa, mitä – – , Jokos mä puhuin teille – – . (K5)*

Kerronnan aloittamissignaalit ovat olleet melko huomaamattomia. Vain silloin, kun kertomus kerrotaan spontaanisti, ei vaikka esimerkkinä puheenaiheesta taikka muuten odotetusti, on signaali selvä. Esim. *Kyllä minäkin muistan yhden sotajutun – – tai suoraan viitaten kerrontaan Irma kertoi että – – .* Kun puhutaan paljon ja kertomus lähtee alkuun jostakin assosiaatiosta, ei aloitussignaalia juurikaan käytetä. Kuulija voi tunnistaa kertomuksen kylläkin äänen, intonaation muuttumisesta. (K6)

2.3. Kenttätöön evaluaatio

Kuulonvaraisuus ja muistiinpanovaikeudet ovat tämän kenttätöön suurimmat ongelmat. Siksi tässä siteeratut muutamat kertomukset eivät tietenkään ole samantasoisia dokumentteja kuin oman aineistoni nauhoitetut jaksot. Kertomusten tunnistaminen oli suomen kielen opiskelijoille jossain määrin hankalaa, vaikka he olivatkin saaneet ohjeita. Työn sujumista koskevat lausunnot olivat varsin samankaltaisia:

Kertomusten havainnointi ja mieleen painaminen osoittautui työläämmäksi kuin olin etukäteen ajatellut. Sanatarkkoja kertomuksia sain merkittyä muistiin vain muutaman. Joskus en heti tajunnut, että kuulemani voisi luokitella kertomukseksi, joten jouduin myöhemmin kirjoittamaan muistiin kertomuksen pääkohdat aika ylimalkaisesti. Ongelmia aiheutti myös se, etten voinut pitää muistiinpanovälineitäni mukana, sillä ne olisivat varmasti herättäneet kiusallisia kysymyksiä esim. jouluaterialla tai automaatioilla. Mielestäni tärkeintä oli kuitenkin pitää tehtäväni salassa, jotta ker-

tomukset ja kerrontatilanteet olisivat olleet aitoja. Yritin kuitenkin kirjoittaa kertomuksen sisällön ja muodon niin alkuperäisessä asussa kuin mahdollista. (K1)

Tutkijat saivat itse suunnitella strategiansa. Vain yksi heistä päätyi ilmoittamaan isovanhemmilleen tutkimuksestaan etukäteen (ja sai kaikkein eniten kertomuksia!):

Tutkijanroolini oli informanteille selvä. Kerroin etukäteen, millaista työtä olin tekemässä. Kuvailin myös, mikä oli työn tarkoitus, idea. Vaikka informantit tiesivät lähes kaiken työstäni, en usko, että se vaikutti ”lopputuloksiin”. Jos olisin täysin jättänyt kertomatta työn laadusta, olisi vaikutus ollut ehkä vahingollisempi. Tutkijanelkeisiini olisi voitu suhtautua epäillen, työtä kohtaan olisi ollut ”liikaa kiinnostusta”. Nyt tilanne oli tavallaan rentoutunut ja selkeä, lähdettiin nollasta. (K6)

Tulokset olivat ongelmista huolimatta kiintoisia ja varmasti ainakin oireellisia. Muistaa täytyy, että kyseessä ei ole kova kvantitatiivinen empiirinen keruu, vaan pilottitutkimus, jolla selvitettiin kertomuksen ja kerronnan esiintymisedellytyksiä ja tallennusmahdollisuuksia erilaisissa ympäristöissä.

3. Päätelmiä

Stereotyyppinen kuva kertomustilanteesta, jossa innostunut, esiintymiskykyinen ja osaava kertoja vangitsee kuuljoidensa mielenkiinnon monologiasuisella rakenteellisesti ja esityksellisesti hyvämuotoisella esityksellään, epäilemättä jonkin verran särkyä, kun ympäristönä on arkikeskustelu. Mutta olennaiset piirteet säilyvät *mutatis mutandis* kuitenkin ehjinä. Tarvitaan verbaalinen, tavanomaisia vuoroja pidempiä jaksoja salliva tilanne sekä ryhmän tai tilanteen normaalikokoonpanon muuttava uusi osallistuja, vieras, joka muodostaa yleisön. Kerronnan ilmaantuminen liittyy tilanteen muutoksiin. Staattinen, osallistujiltaan sama ja rutiininomainen tilanne ei laukaise kertomuksia yhtä hyvin. Mitä täydellisempi kertomus (mm. Labovin määritelmien mukaan), sitä selvemmin se erottuu ympäristöstään. Työskentely ja television katselu saattavat vähentää kerronta-altiutta joskaan eivät aina.

Ryhmäkenttätöön neljän osatutkimuksen keskimääräinen päivittäinen kertomusten määrä on yhdestä noin viiteen. Poikkeuksena on viides osatutkimus, jonka kertomusten kokonaismäärä viiden päivän aikana oli joka tapauksessa yli 40:n, joten keskimääräinen tulos on jopa yli kahdeksan kertomusta päivittäin. Tekijän mukaan parhaana päivänä tuli 21 kertomusta, kun oma tulokseni oli siis 22. Yhtäläisyyttä oli muutoinkin: kertojat olivat vanhemmanpuoleisia tai vanhoja ihmisiä, joiden kokemukset siirtyivät vieraalle kuulijalle. Heillä oli aikaa ja tilaisuus kertomiseen askarten lomassa. Tämä on jokaiselle intuitiivisestikin selvä asetelma; nuorempien, sukupuolijakaumaltaan vaihtu-

vien ryhmien ja muiden kuin kotitilanteiden analyysi toisi lisävalaistusta suomalaisten kerronta-*alttiuteen*.

Laskelmien tulos osoittaa, että arkidialogi ei ainakaan kaikissa tapauksissa ole kovin kerrontavoittoista. Narratiivisuus vaatii tilanteita, joissa sanallinen viestintä hallitsee ja joissa on sopivia sytykkeitä: aiheita, yleisöä, tarkoituksia ja kertojia. (Vrt. Karhu 1995.) Kun nykyihminen elää medioiden ristitulessa, saattoi etukäteen olettaa, että hänen kertomuksensakin olisivat suurelta osin peräisin medioista, hän kertoisi kerrottua. Näin ei näytä olevan asianlaita, mikäli tämä kurkistus suomalaisiin olohuoneisiin osittainkaan pitää paikkansa. Persoonalliset kertomukset dominoivat, mitä voi tältä kannalta pitää lohdullisena tietona: ei ole enää kollektiivitradiation aika, jolloin kerrotaan hyvämuotoisia perinnetuotteita, mutta ei myöskään virtuaalitodellisuuden aika, jolloin kerrottavaa olisi vain jo kerrotusta:

Päivittäisviestinnän tutkimus on kiehtovaa. Millainen on vuosituhantisen tarinankerrontaperinteen tulevaisuus? Tuntuu, ettei sen suhteen ainakaan vielä tarvitse olla huolissaan: raporttini kertojat ovat kaikki taustoiltaan erilaisia, mutta kertomuksia syntyi silti. Kerrontaan ei vaikuta koulutus tai ikä: 79-vuotias kouluja käymätön vanhus on parhaimmillaan ainakin yhtä sukkela kertoja kuin 19-vuotias yliopistossa opiskeleva lapsenlapsensa. Kiinnostavia tarinoita syntyy nykyisestäkin elämänpiiristä, niin tietoverkkojen ja multimedian keskellä kuin elämme! (K5)

Mininarratiivisen maailman tutkimus voisi avata mahdollisuuksia laajempaankin kerronnan tarkasteluun muiden viestintägenrejen joukossa. On vaikea kuvitella arkidialogia ilman kertomuksia saati kerrontaa. Voisi ajatella, että diskurssissa käytetään kullekin ryhmälle tai tilanteelle ominainen keskimääräinen minimimäärä vuoroja, joiden jälkeen on pakko ilmaantua paitsi kerrontaa, myös peruskertomus tai kaksi. Tarvittaisiin kuitenkin aikamoinen sarja tutkimuksia, jotka selvittäisivät kerrontaedellytykset ja kertomusten keskimääräisen odotettavissa olevan luvun idiolektissa, murteessa, sosiolektissa; eri yksilöillä, ryhmillä, heimoilla, kansakunnilla. Tällaiset tiedot kuvaisivatkin sitten jopa ryhmädynamiikkaa ja kansanluonnetta!

LÄHTEET

- BAUMAN, RICHARD 1986: *Story, Performance and Event. Contextual studies of oral narrative*. Cambridge University Press, Cambridge.
- BENNETT, GILLIAN 1986: Narrative as Expository Discourse. *Journal of American Folklore* 99.
- FINK, RUTH 1955: Techniques of Observation and their Social and Cultural Limitations. *Mankind* 5. Sydney.
- GUMPERZ, JOHN J. 1982: *Discourse Strategies*. Studies in Interactional Sociolinguistics 1. Cambridge University Press, Cambridge.
- HAKULINEN, AULI 1983: Kertomisen pragmatiikkaa. Kielitieteen näkökulma. *Kirjallisuudentutkijain Seuran vuosikirja* 35. Toim. AULI VIHKARI. Helsinki.

- 1989: Keskustelun luonnehtimisesta konteksti- ja funktionaalisten tekijöiden nojalla. *Suomalaisen keskustelun keinoja I. Kieli 4*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Helsinki.
- HYMES, DELL 1986: Models of the Interaction of Language and Social Life. JOHN J. GUMPERZ – DELL HYMES (ed.), *Directions in Sociolinguistics*. Basil Blackwell, Oxford.
- KAIVOLA-BREGENHØJ, ANNIKI 1988: *Kertomus ja kerronta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 480. Helsinki.
- KARHU, ANNA 1995: Murrehaastattelu vuorovaikutustilanteena. *Murteiden matkassa. Juhlakirja Alpo Räisäsen 60-vuotispäiväksi*. Studia Carelica Humanistica 6. Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta. Tampere.
- KARVONEN, PIIRJO 1995: Mistä puhutaan, kun puhutaan teksteistä? *Virittäjä*.
- LABOV, WILLIAM 1972: *Language in the Inner City. Studies in the Black English Vernacular*. Basil Blackwell, Oxford.
- POLANYI, LIVIA 1989: *Telling the American Story. A Structural and Cultural Analysis of Conversational Storytelling*. The MIT Press.
- PRINCE, GERALD 1982: *Narratology. The Form and Functioning of Narrative*. Janua Linguarum. Series Maior 108. Mouton Publishers.
- SCHIFFRIN, DEBORAH 1987: *Discourse markers*. Studies in Interactional Sociolinguistics 5. Cambridge University Press, Cambridge.
- SIKALA, ANNA-LEENA 1990: *Intepreting Oral Narrative*. FF Communications No. 245. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
- SUOJANEN, MATTI K. 1993: Kertontaa vai keskustelua? *Kulttuurin kaleidoskoopista*. Antrokirjat. Kangasala.
- 1995: Narratives and Narration in an Everyday Setting during One Day. *XIth Congress of the International Society for Folk-Narrative Research (ISFNR). January 6–12, 1995. Mysore. India. Papers: Vol. III*.
- 1996: Situational Variation of Daily Vocabulary. HEIKKI LESKINEN – SÁNDOR MATICSÁK – TÖNU SEILENTHAL (toim.), *Congressus Octavus Internationalis Fenno-Ugristarum Jyväskylällä 10.–15.8.1995. Pars V: Sessiones sectionum Lexicologia & Onomastica*. Jyväskylä.
- VIRTANEN, LEEA 1982: Henkilökohtainen kertonta. IRMA-RIITTA JÄRVINEN – SEPPO KNUUTTILA (toim.), *Kertomuserperinne*. Helsinki.

MATTI K. SUOJANEN: *Narratives in everyday communication*

The paper deals with the position, meaning and structure of narration and narratives in daily activity, interactivity and discourse. The focus is on the possibilities, problems and contribution of a microstudy of this type.

The corpus used in the study consists (1) of the narratives of rural individuals during the course of a single day, and (2) of student fieldwork; the assignment was to observe the living environment from the point of view of narrative, using techniques of participant observation and note-taking to record the narratives produced daily over a period of five days by the members of the group: narrators, genres used (e.g. fictional and non-fictional personal narratives, narratives borrowed from the media), the mechanisms triggering the narratives (who or what provides the stimulus; associations, spontaneity), the social context of the narratives (workplace; social conversation), and the content and form of the narratives (topic and plot; fragmentary vs. well-formed narratives).

Analysis of the situation type suggests that, as a rule, the more the activity going on, the fewer stories are told. The stronger the goal of carrying something out, the less room there is for narratives. Most narratives seem to appear in routine private situations which are highly verbal and where there is no hurry; situations where conversation is going on, where people are sitting down or doing light chores.

In the light of this limited material there seems to be a continuum, from very simple past-tense reminiscences and descriptions of some incident to well-formed, conventional genres. In the article I consider the definition of narrative, in relation to the definitions offered by Labov, Prince and Polanyi.

The number of narratives in my own material is (only) 22 and the total number of turns produced during the stories is 225, which is only 3,3 % of all the turns occurring during that day.

In four of the five parts of the group field work, the average number of narratives occurring daily was from one to about five. The exception was the fifth part, in which the total number of stories told over the five days of the study was in any case over forty; the average per day was thus more than eight. According to the writer, on the best day there were actually 21 stories (where my own figure was 22). Narratives appear only if there are narrators present. Telling stories is part of our communicative competence. Of the total amount of "actors" in my first material (20), **only four** have turns that can be interpreted as narrating.

Everyday dialogue is not necessarily particularly narrative-oriented. Narrativity requires a situation in which verbal communication is dominant and which offers appropriate stimuli and triggers: topics, intentions, narrators and an audience. It might be assumed that the stories told in everyday conversation would be mainly derived from the media, but this does not seem to be the case. Personal narratives are dominant, a finding which can be seen as good news; the time of the collective tradition, with its well-formed traditional narratives, is past, but nor are we living in a time of virtual reality, in which the only stories available are those already told.

One might question the importance of this kind of study; I think, however, it is interesting to examine a mini-narrative world of this type. It is hard to imagine a conversational context where there are as many turns without **any** stories. It is inevitable that after a minimum average number of turns narratives must appear; everyday human communication is not possible without stories. Only a series of studies like that presented here might for instance reveal the average proportion of narration in an idiolect, a dialect or a sociolect; an individual, a group or a tribe; a state, an area or a language.